

УДК: 378.147

А.М. ЄРМОЛА

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ КРАЇН СНД АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто виховання студентів інженерно-педагогічного навчального закладу як трансляцію у вихованні норм і цінностей, притаманних одночасно й інженерній, і педагогічній професійній субкультурі. Розроблено етапи організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу, які спрямовані на вирішення певних завдань, а саме: організація міжкультурного діалогу (адаптація студента-іноземця до нових умов життя і здобуття освіти); організація навчальної діяльності (формування професійної позиції, професійної спрямованості та пізнавального інтересу); організація середовища професійного спілкування (створення умов для підтримки й задоволення пізнавального інтересу).

Ключові слова: виховна робота, студенти країн СНД, студенти інженерно-педагогічної спеціальності, етапи виховної роботи, міжкультурний діалог, середовище професійного спілкування, вищий навчальний заклад.

Особливості виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу обумовлені, насамперед, специфікою підготовки фахівців інженерно-педагогічного профілю взагалі, незалежно від їх національно-культурної специфіки, яка вимагає поєднання високої інженерної кваліфікації з педагогічною майстерністю. Однак у представників різних національно-культурних регіонів традиційне ставлення до праці фахівця високої кваліфікації (у тому числі інженера й педагога) різне. Відрізняються також загальнокультурні норми й цінності, що накладають відбиток на ставлення до вищої освіти взагалі. З огляду на це основною ідеєю методики організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу, її важливими завданнями є створення умов для максимального розкриття й розвитку внутрішнього потенціалу кожного майбутнього фахівця, формування його позитивного ставлення до професії інженера й педагога в процесі опанування основ професійної діяльності, переведення ресурсного потенціалу зі стану потенційного до актуального. Отже, розв'язання проблеми підвищення якості підготовки майбутнього інженера-педагога вимагає цілісного підходу, важливість застосування якого зумовлюється низкою чинників.

Фундаментальну основу застосування методики організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу до професійної підготовки становлять дослідження, що були здійснені в таких основних напрямках: філософському (Б. Гершунський, В. Марков, Л. Сохань, О. Хаустова); психофізіологічному (М. Красногорський, К. Конрад, Е. Кречмер, В. Мерлін, Б. Теплов,); психолого-педагогічному (А. Бартоломей, В. Белікова, М. Васильєва, І. Волобуєва, В. Євдокимов, О. Ігнатюк, О. Іонова, О. Коваленко, Л. Кулагіна, В. Лозова, О. Микитюк, М. Немировський, Л. Ніколенко, О. Пехота, Ю. Фокін, Н. Хрустальова, А. Хуторський). Виходячи з огляду наукових праць, зазначимо, що необхідно будувати методику організації виховної роботи зі студентами-іноземцями з країн СНД Азійського регіону, що навчаються в

інженерно-педагогічному вищому навчальному закладі, за певними етапами, зміст яких повинен містити міжкультурний діалог, організацію навчання та середовища професійного спілкування.

Мета статті – розробити етапи організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азіатського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу.

Розглядаючи виховання студентів інженерно-педагогічного навчального закладу як виховання одночасно й інженера, й педагога, завдяки трансляції норм і цінностей, притаманних одночасно й інженерній, і педагогічній професійній субкультурі, було розроблено етапи організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального закладу. Розкриємо їх зміст.

Етап 1 – організація міжкультурного діалогу. На початковому етапі найважливішим чинником, що визначає результативність освітньої діяльності студента-іноземця протягом усього подальшого терміну навчання, є його адаптація до нових умов життя та освіти. Ефективність адаптації, у свою чергу, залежить від ефективності організації міжкультурного діалогу, оскільки проблемою зазвичай є не стільки труднощі власне адаптації студентів-іноземців до умов незвичного культурного середовища, скільки нерозуміння місцевого менталітету й очікування від оточуючих такої самої поведінки і ставлення, які існували в рідному соціальному середовищі.

Для ефективної організації міжкультурного діалогу педагог-наставник (куратор) студентів-іноземців повинен:

1) добре знати специфіку їхнього менталітету, чітко уявляти собі очікування, своїх підопічних стосовно інших людей, розуміти причини тієї чи іншої їх поведінки. Зокрема, для жителів країн СНД Азійського регіону характерні: підкреслена повага до старших, високі вимоги до дотримання такту в спілкуванні, особливо у відносинах з представниками протилежної статі, виражене прагнення до домінування над тими, хто, на їх думку, втратив право на повагу, тощо;

2) ясно доводити до відома своїх підопічних норми і правила, які діють у тому суспільстві, де їм доведеться жити і вчитися найближчими роками, роблячи особливий акцент на тих моментах, що істотно відрізняються від засвоєних ними в рідному соціально-культурному середовищі, навчати їх шаблонів поведінки, адекватних конкретним ситуаціям (якщо потрібно, буквально підказуючи, що робити в тому чи іншому випадку);

3) постійно й неухильно підкреслювати пріоритет норм і цінностей того суспільства, в якому вони зараз живуть, над тими, в яких вони виростили (не тому, що одні норми й цінності дійсно краще інших, а тому, що інакше неможливо адекватно розуміти й реагувати на поведінку інших людей, з якими належить взаємодіяти в навчальних і побутових ситуаціях).

Особливо важливий останній пункт, оскільки без нього перші два втрачають сенс. При цьому величезне значення мають такт і шанобливе ставлення до рідних для студента-іноземця норм, цінностей і звичаїв, прояв інтересу до них з боку куратора, щоб процес “убудовування” студента-іноземця в нове для нього соціально-культурне середовище не викликав у нього протестної реакції і не призводив до ще більшої соціальної дезадаптації, ніж це мало місце спочатку.

Етап 2 – організація навчальної діяльності. Виховання фахівця-професіонала передбачає, насамперед, формування системних знань, умінь і навичок в обраній

сфері діяльності. Тому відповідальне ставлення до навчання – ключовий елемент процесу виховання студента будь-якої спеціальності. Особливо це стосується педагогів, зобов'язаних особистим прикладом підтримувати в інших мотивацію до освітньої праці. Тому вміння сумлінно вчитися є ключовим професійним умінням, на вироблення якого необхідно мотивувати майбутнього педагога з перших днів навчання в інженерно-педагогічному навчальному закладі.

Не можна очікувати, що всі без винятку студенти вже внаслідок самого факту вступу до ВНЗ – відповідальні і старанні люди, здатні самостійними зусиллями дисциплінувати себе на виконання навчальних обов'язків. Більшість з них з огляду на вік ще потребують зовнішнього контролю для того, щоб утримати себе в рамках вимог, що ставляться до них навчальним закладом. Це особливо важливо для студентів-іноземців, які живуть далеко від своїх родин і тому непідконтрольні своїм старшим родичам.

На цьому етапі на куратора як людину, яка відповідає за процес виховання майбутніх фахівців, лягає основна відповідальність за підтримання навчальних зусиль своїх підопічних. Для цього куратор повинен:

1) постійно контролювати результативність навчальної діяльності (якщо потрібно, слід встановити зв'язок з родиною студента, тому що внаслідок особливостей національно-культурного менталітету жителів країн СНД Азійського регіону вплив батьків може виявитися вирішальним інструментом спонукання студента до якісного виконання своїх навчальних обов'язків);

2) допомагати в ситуаціях виникнення проблем з успішністю шляхом організації додаткових занять з викладачами і взаємної допомоги студентів один одному (в останньому випадку, якщо мова йде про студентів з різних країн, необхідно стежити, щоб допомога була максимально взаємна, щоб не відбувалася “тра в одні ворота”, – це буде краще сприяти шанобливому веденню міжкультурного діалогу).

При цьому будь-яка ситуація утруднення може бути використана як виховна, адже вона дає змогу краще зрозуміти складність обраної професії, відповідальність при її засвоєнні (прогалини в знаннях фахівця мають важкі наслідки для людей, що довірили такому фахівцю важливий аспект свого життя) й набути досвід подолання себе, який ляже в основу переконливості майбутнього педагога.

Етап 3 – організація середовища професійного спілкування. Середовищем професійного спілкування студента в інженерно-педагогічній академії є комунікативне середовище, що забезпечує його освітню діяльність. Сюди входить спілкування з викладачами, іншими студентами та колегами з майбутньої професії під час проходження практики, проведення досліджень тощо.

Зазначимо, остання складова вкрай важлива для виховання фахівця, але її питома вага істотно нижче від інших, бо час, відведення навчальним процесом на практичні заходи, завжди значно менше за час, що витрачається на традиційні форми навчання (і це природньо, оскільки для практичної роботи стає потрібним певний запас знань, умінь і навичок, отриманий в аудиторіях).

Крім того, в процесі навчальної діяльності, якщо вона не формальна, неминує формується так званий пізнавальний інтерес, який має бути реалізований у самостійному творчому пошуку, поза процесом виконання спільних для всіх навчальних завдань. Тому особливого значення набуває організація середовища професійного спілкування студентів з викладачами й один з одним поза межами власне навчального процесу. Це можуть бути різні гуртки, дослідні проекти, круглі столи,

факультативні семінари та інші форми роботи, заохочувані, а часто й організовані педагогічним колективом навчального закладу.

Центральна роль у цьому, як і колись, належить куратору, з яким у студентів уже склалися більш довірливі відносини, ніж з іншими викладачами. Тому його усунення від участі в такій роботі, як це часто буває в практиці вищих навчальних закладів, абсолютно неприпустимо.

Крім того, якщо мова йде не просто про студентів, а про студентів-іноземців, куратор зобов'язаний простежити, щоб найбільш активних студентів заохочували грамотами, подяками, які вони могли б продемонструвати на своїй батьківщині. В окремих випадках доречні безпосередні контакти куратора з родичами студента, адже особливості національно-культурного менталітету жителів країн СНД Азійського регіону дають змогу таким чином справити найбільш ефективний виховний вплив на студента-іноземця.

Зміст розроблених етапів організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей апробовано в навчально-виховному процесі Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків). Це дало змогу узагальнити особливості методики реалізації етапів:

- практичність методичних рекомендацій, які можна застосовувати в будь-якому навчальному закладі інженерно-педагогічної спрямованості, незалежно від рівня матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу;

- орієнтованість на працю куратора – людини, яка безпосередньо відповідає за виховну роботу зі студентами;

- етапність у реалізації цієї методики, що полегшує її застосування. Зазначені етапи послідовні (не можна переходити до наступного, не досягнувши певних результатів на попередніх). Однак це не означає, що вони не сумісні в принципі. Послідовність важлива при становленні етапів, але при переході до наступних попередні не тільки не завершуються, а й набувають можливість поглиблення.

Встановлено, що кожен етап спрямовано на вирішення певних завдань, а саме:

- організація міжкультурного діалогу (адаптація студента-іноземця до нових умов життя і здобуття освіти);

- організація навчальної діяльності (формування професійної позиції, професійної спрямованості й пізнавального інтересу);

- організація середовища професійного спілкування (створення умов для підтримки й задоволення пізнавального інтересу).

Доведено, що типовою помилкою є спроба експлуатувати пізнавальний інтерес за формальною ознакою вибору майбутньої професії (якщо студент прийшов сюди вчитися, значить, йому це цікаво, а тому він повинен виконувати всі завдання швидко і якісно). Пізнавальний інтерес формується в процесі успішної пізнавальної діяльності, спочатку заснованої на дисципліні. Цей факт необхідно враховувати у вихованні майбутнього фахівця. Це особливо важливо, якщо мова йде про студентів-іноземців, що перебувають не лише далеко від старших родичів, а й в умовах чужого й незрозумілого їм культурного середовища.

Висновки. Так, виховання студентів інженерно-педагогічного навчального закладу – це, перш за все, виховання одночасно й інженера, й педагога, тобто трансляція норм і цінностей, притаманних одночасно й інженерній, і педагогічній професійній субкультурі. Зміст кожного етапу організації виховної роботи зі студентами країн СНД Азійського регіону в умовах інженерно-педагогічного навчального

закладу містить організацію міжкультурного діалогу, навчальної діяльності та середовища професійного спілкування.

Перспективним напрямом подальших розвідок є організація дозвілля студентів країн СНД Азійського регіону у межах інженерно-педагогічного навчального закладу.

Список використаної літератури

1. Волобуєва І.В. Педагогічні умови індивідуалізації допрофесійної підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах / І.В. Волобуєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. – Х. : УПА, 2010. – Вип. № 26–27. – С. 180–183.
2. Воспитательная работа в вузах России в новых условиях : аналитический обзор НИИВО / А.А. Бартоломей, М.Б. Немировский, В.Н. Стогний и др. – М. : ПАРК, 1997. – 305 с.
3. Коваленко О.Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : монографія / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко. – Х. : Укр. інж.-пед. акад, 2007. – 162 с.
4. Коваленко О.Е. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. – Х. : УПА, 2005. – № 10. – С. 7–20.
5. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи / В.Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 209 с.
6. Фокин Ю.Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество / Ю.Г. Фокин. – М. : Академия, 2002. – 230 с.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2013.

Ермола А.М. Организация воспитательной работы со студентами стран СНГ Азиатского региона в условиях инженерно-педагогического учебного заведения

В статье рассмотрено воспитание студентов инженерно-педагогического учебного заведения как трансляцию в воспитании норм и ценностей, присущих одновременно и инженерной, и педагогической профессиональной субкультуре. Разработаны этапы организации воспитательной работы со студентами стран СНГ Азиатского региона в условиях инженерно-педагогического учебного заведения, направленной на решение определенных задач, а именно: организация межкультурного диалога (адаптация студента-иностранца к новым условиям жизни и получения образования), организация учебной деятельности (формирование профессиональной позиции, профессиональной направленности и познавательного интереса), организация среды профессионального общения (создание условий для поддержки и удовлетворения познавательного интереса).

Ключевые слова: *воспитательная работа, студенты стран СНГ, студенты инженерно-педагогической специальности, этапы воспитательной работы, межкультурный диалог, среда профессионального общения, высшее учебное заведение.*

Yermola A. The organization of educational work with the students of CIS countries in the Asian region in conditions of engineering and educational institution

The article emphasized the topicality of the chosen problem that caused by the national cultural traditions of attitude to work of high qualified professionals (including engineer and teacher), as well as various general cultural norms and values that impose the imprint to attitude to higher education in general.

Students' educating of engineering and teachers training institutions has been considered as broadcast in educating of norms and values inherent both to engineering and pedagogical professional subculture.

It was proved that the developed phases of educational work with students of the CIS countries in the Asian region in conditions of engineering and teachers' training institutions are

aimed at solving specific problems, namely: the organization of intercultural dialogue (adaptation of the foreign student to the new conditions of life and education), the organization of learning activity (professional position formation, professional orientation and cognitive interest formation also), the organization of professional communication environment (creating of the conditions for support and satisfaction of the cognitive interest).

The recommendations for curators concerning the working on the content for each stage of educating the students of the CIS countries in the Asian region have been worked out.

The peculiarities of the educating stages implementation methodology have been generalized: practicality of recommendations of ensuring the educational process, focus on the curator's work – a person who is directly responsible for educational work with students, phasing in the methodology implementation that facilitates its use.

It was established that the developed stages were sequential (you cannot move on to the next one, not reaching the certain goals in the previous one). Consistency is important in the stages formation, but during the transition to the next ones, the previous stages are not only not completed, but have an opportunity to deepening.

It was proved that the typical mistake was trying to exploit the cognitive interest according to the formal feature of future profession choice. The cognitive interest is formed in the process of successful cognitive activity, initially based on the future engineer's discipline, and then on the methods of its teaching. It's necessary to take into consideration the peculiarities of their cultural environment when it comes about the foreign student.

Key words: *educational work, the students of the CIS countries, students of the engineering and pedagogical professions, the phases of educational work, an intercultural dialogue, the professional communication environment, higher educational institution.*